

Rart hvordan tankene endres over tid. For et par generasjoner siden var det helt vanlig å tenke godt om menneskene, men dårlig om samfunnet. I dag er det omvendt.

Folk og folk, fru Blom

SAMFUNNET, DET ER BRA,

det er demokratisk, rettferdig og velferdsrettet. Men folk! Dem skal du ha takk for. Folk er utakknemlige, sytete og ikke så lite bortskjemte. Selv om du tar litt mindre hardt i enn som så, vil de fleste være enige i at det norske samfunnet, det er gjennomgående bedre enn menneskene egentlig fortjener.

Slik må vi vel tolke den alminnelige stemning i dag.

FOR 75 ÅR SIDEN var dette helt annerledes. Da formelig kokte tankelivet av teorier om hvor bra og utmerket menneskene i dette landet var. De var høybårne og raserene, stolte og sjølvberget. Utlendinger kom hit og fotograferte den typiske norsk vestlandsbonde, den unge jenta fra Telemark, ah det var godbiter, plussvarianter i menneskeutvalget, himmelhøyt over de fleste andre slags folk. Og ikke behøvde man være rasepolitiker for å mene sånt. Det var en helt allmenn oppfatning i Norge, at nordmennene, folket, det var helt framifrå, av det beste som fantes i verden. Våre sjøfolk: helt uovertrufne. Våre ingeniører: fantastiske. Våre leger: blant de dyktigste som fantes.

Til forskjell fra samfunnet, da, fellesskapet. Dét var bare sorgen, med arbeidsløshet, ineffektivitet og andre meningsløse tilstander.

SPØRSMÅLET ER DA om det er en sammenheng mellom vårt syn på menneskene og vårt syn på samfunnet. Og sannsynligvis er det så. Står vi overfor mennesker som forekommer oss tiltalende, flittige, ydmyke, vakre eller hva det kan være, så tenker vi nærmest automatisk at det er de på tross av det samfunnet som omgir dem, og som de til sammen danner.

Og omvendt: finner vi samfunnet bra, er det nærmest på tross av menneskene. Alle kan se at Sverige er et glimrende samfunn, vel fungerende, ordentlig og pent tvers igjennom. Men forstår svenskene det? Nei, de klager og kritiserer som de skulle bo i ufullkommenheten selv, å dømme etter hva deres aviser skriver.

OG TENK PÅ USA. For et samfunn! Noen sier sykt, andre foretrekker å kalle det bisarrt, i alle fall er det en underlig heksegryte av merkelige ordninger og iskalde, utstøtende arrangementer. Men amerikanerne, de er jo alle tiders. Absolutt helt utrolig vennlige, gjestfrie og inkluderende. Kan man tenke seg en varmere person enn ham du spanderer en øl på og bryter håndbak med på drugstoren? På tross av at det samfunnet han lever i, er rene marerittet?

SELVFLYGELIG finnes det unntak. Unntakene overrasker oss. Mange nordmenn har gjennom ferieopphold lært å sette pris på thaiene som elskelige og vakre

PS

Hans Fredrik Dahl
h.f.dahl@media.uio.no

mennesker, inntagende og humoristiske, virkelig et folk å respektere. Men samfunnet deres, har vi trodd, det går på halv tolv i høyden.

Etter 2. juledag 2004 har vi måttet innse at thai-samfunnet faktisk har mye for seg. Det har møtt katastrofen raskt, effektivt og med en infrastruktur som de fleste av oss ikke ante eksisterte. Slik kan skinnet bedra!

DET ER NOE UROVEKKENDE

ved hvor kjølig og distansert vi betrakter hverandre i dag. Er det en utilsiktet konsekvens av velferden? Så lenge samfunnet var ufullkomment, kunne nemlig folk framtre for hverandre som – ja, som helter. Folket klarte seg! Man kunne beundre hverandre, verdsette hverandres egenart, slik som når nordmenn flest følte stolthet over fjellbøndernes staselige framferd, eller beundret tømmerhoggerne for deres trygge, stoiske ro. Det var mennesker, det! Selvfølgelig fantes hat og forakt den gang og. Men den grunnleggende stemning av at nordmenn var et flott folk, den var allmenn.

Når samfunnet funker så utmerket som nå, med støtte og tiltak fra fødsel til grav, ser vi derimot på hverandre med økende mistro.

DET MEST SLÅENDE uttrykk for dette er vel debattene om sykefraværet og uføretrygden. Begge disse ordningene er jo imponerende i all sin avanserte inkludering, ja de representerer store samfunnsmessige framskritt. Men klientene, menneskene i dem, de er for mange! De burde ikke være der. De burde jobbet i stedet for å gå på trygd, mange av dem; stått opp i stedet for å ligge hjemme eller hva de gjør. Vi har et overforbruk av trygd, det er alles mening i dag.

Hva innebærer dette for vårt syn på hverandre? At et mistrosens blikk brer seg mellom menneskene.

DEN GANG VELFERDEN ble grunnlagt, etter 1945, ble det innvendt fra kirkelig hold at all den offentlige omsorgen som nå kom, ville innsnevre rommet for privat og mellommenneskelig barmhjertighet. Det har vel vist seg ikke helt å stemme. Frelsesarmeen og Kirkens Bymisjon er mer populære enn noen gang.

Til gjengjeld har ordningene skapt et klima av økende mistenksomhet, der den tradisjonelle beundring for vanlige folks strev og overlevelse forvitret.

Kontroll av barnas kjønnsorganer. Rettssaker og fengselsstraffer. I 30 år har **Emmanuelle Piet** og **Linda Weil-Curiel** vært frontkjemper mot kjønnslemlestelse.

Redder jenter fra kniven

Disse overgrepene er ikke kultur, men tortur, sier legen Emmanuelle Piet.

– Når jeg får kritikk, svarer jeg: Skal et hvitt barn ha bedre beskyttelse enn et svart barn? Å ikke beskytte afrikanske barn som blir kuttet, ville være en form for rasisme, sier Linda Weil-Curiel, advokaten som har ført over 30 straffesaker og vunnet alle unntatt én. For tida samarbeider advokaten med den somaliske toppmodellen Waris Dirie i kampen mot omskjæring. Modellen har nettopp spilt inn en anti-omskjæringssang og skal være frontfigur for en større kampanje mot kjønnslemlestelse. Hun har også mottatt flere priser for sin jobb.

Denne uka har de to franske pionerne vært i Oslo. Torsdag møtte de stortingspolitikere fra kommunalkomiteen, barne- og familiekomiteen og sosialkomiteen og fortalte om de franske metodene.

UNDERSØKER BARN: Saint Denis er en beryktet, fattig forstad til Paris med svært mange innvandrere fra Mali, Senegal, Gambia og Elfenbeinskysten, der kjønnslemlestelse praktiseres.

I 30 år har kommunelegen Piet jobbet der. Fra 1986 innførte hun systematiske helseundersøkelser av barnets ytre kjønnsorganer og anus, på alle helsestasjoner i Saint Denis.

– Alle barn undersøkes uansett etnisk bakgrunn. Oppdager vi overgrep, anmelder vi.

I 1986 viste undersøkelser av 500 vestafrikanske jenter fra 0-6 år, at absolutt alle var kjønnslemlestet. I 1996 var sju av 500 lemlestet. I 2000 var ingen lemlestet.

– I dag vet alle at dette er forbudt. Jeg treffer 18-årige jenter som er stolte over at de har sin klitoris.

- BABYER SLADRER IKKE: Det første året undersøkes franske spedbarn hver måned på helsestasjonen, andre leveår hver tredje måned. Fra tre til seks år er det to undersøkelser i året.

– Undersøkelsen er veldig enkel. Man åpner opp og ser.

– **Siden tilbudet er frivillig er det vel mange som ikke kommer?**

FRANSK GREP: – Alle barn undersøkes uansett etnisk bakgrunn. Oppdager vi overgrep, anmelder vi, sier den franske legen lege Emmanuelle Piet og advokat Linda Weil-Curiel. Nå vurderer norske politikere de franske metodene.

Foto: Ole C.Thomassen

– Foreldre må møte opp på helsekontroll for å beholde barnetrygden. På helsestasjonene tilbyr vi gratis vaksiner, lege og veiledning ved graviditet, voldtekt og vold. Vi gir prevensjonsrådgivning og jobber mot tvangsekteskap.

Piet innrømmer at det fortsatt finnes familier som kjønnslemlester barna sine. Og ved migrasjon skjer endringer – som aldersforskyvninger.

– **Flere etniske grupper begynte å lemleste sine barn i yngre og yngre aldre, helt ned til spedbarn på to-tre måneder. Babyer sladrer ikke.**

«Skal et hvitt barn ha bedre beskyttelse enn et svart barn?»

Linda Weil-Curiel, advokat